

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 5 від 04.06.2020 р.)

Рецензенти:

Захар О.Г., заступник директора з науково-педагогічної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук;

Чернікова Л.А., проректор з навчально-методичної роботи, доцент кафедри інформатичної та технологічної освіти Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи.
Д48 Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / Упоряд.: Воротникова І.П., Чайковська Н.В. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.

У посібнику представлено досвід організації та впровадження дистанційного навчання на рівні Департаменту освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), районних управлінь та методичних центрів, закладів загальної середньої освіти м. Києва. Висвітлено нормативно-правове забезпечення дистанційного навчання та шляхи його подальшого розвитку, подано методичні рекомендації до впровадження дистанційного навчання в дошкільній, середній освіті. Представлено результати соціологічного дослідження вивчення стану дистанційного навчання у місті Київ. Визначено цифрові інструменти для забезпечення дистанційного та змішаного навчання та створення електронних освітніх ресурсів, надано поради учням, вчителям, батькам.

Для вчителів, керівників закладів освіти, учнів, батьків, методистів та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

УДК 37.018.43:004

- © Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), 2020
- © Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020
- © Воротникова І.П., Чайковська Н.В., упорядкування, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	9
Аналіз ситуації	9
РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ПИТАНЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	13
1.1. Нормативно-правове регулювання дистанційного навчання в умовах карантину	13
1.2. Санітарно-гігієнічні вимоги до організації дистанційного навчання	17
Санітарно-епідеміологічні вимоги відповідно до положень «Концепції діяльності з надання освітньої послуги у сфері загальної середньої освіти»	18
1.3. Пропозиції щодо оновлення нормативно-правової бази з питань дистанційного навчання	24
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ. ПЕРШІ КРОКИ	29
2.1. Роль і взаємодія організаторів дистанційного навчання	29
2.2. Загальні рекомендації до дій адміністрації закладу освіти щодо організації дистанційного навчання	32
Застосування чинного законодавства з організації дистанційного навчання	33
РОЗДІЛ 3. МОДЕЛІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	38
Вибір моделі дистанційного навчання закладом освіти	38
3.1. З досвіду роботи директорів закладів загальної середньої освіти з організації дистанційного навчання	43
Покрокові управлінські дії керівника закладу з організації дистанційного навчання	43
Управління ліцеєм в умовах дистанційного навчання	46

Підготовка закладу освіти до організації дистанційного навчання	52
Керівництво освітнім процесом в умовах дистанційного навчання	57
З досвіду впровадження та використання дистанційних технологій навчання в ліцеї № 208 м. Києва	61
З досвіду організації дистанційного навчання в гімназії № 178 м. Києва	66
Досвід організації освітнього процесу в НВК № 240 в умовах карантину	68
Підготовка проведення педагогічної ради під час дистанційного навчання	74
3.2. Інформаційна безпека і дистанційне навчання	75
Рекомендації щодо забезпечення інформаційної безпеки при використанні дистанційної платформи	75
3.3. Інформаційно-освітнє середовище школи	81
Використання інформаційно-освітнього середовища освітнього закладу в умовах дистанційного навчання	81
Роль вебсайту закладу освіти в організації дистанційного навчання	86
3.4. Цифрові інструменти дистанційного навчання	86
Цифрові інструменти для проведення синхронного та асинхронного дистанційного навчання	86
Рекомендації щодо застосування системи HUMAN	100
Використання Google Calendar в освітньому процесі	102
Методичні рекомендації щодо використання Microsoft Teams для організації дистанційного навчання. Розгортання середовища Office 365 Education	106
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	124
4.1. Співпраця учасників освітнього процесу.	
Поради учням, батькам, вчителям	124
Поради вчителю	124, 130
Учням. Учись учитися дистанційно	133
Поради батькам	136
Поради для дорослих або як пережити карантин	140
Психологи — батькам	150
Як допомогти дітям адаптуватися до нових умов навчання	154
Як підтримати дітей під час карантину та онлайн-навчання	157
4.2. Особливості дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами за нозологіями. Роль ІРЦ	162
Загальні рекомендації	162

Інформаційна підтримка педагогів та батьків щодо організації дистанційної форми навчання дітей з ООП	163
Загальні рекомендації щодо особливостей дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами	165
Особливості організації дистанційного навчання для учнів з особливими освітніми потребами у СЗОШ «Надія» м. Києва	169
Дошкільна освіта столиці в умовах карантинних обмежень	175
4.4. Особливості організації дистанційного навчання в початкових класах	191
Загальні рекомендації	191
4.5. Організація дистанційного навчання у 5–11-х класах	202
Загальні рекомендації	202
Що врахувати в дистанційному навчанні учнів 5–11 класів	204
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання	206
4.6. Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання за предметами	214
УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА	
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання з української мови та літератури	214
ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА	
Методичні рекомендації щодо організації та проведення дистанційного навчання із зарубіжної літератури	221
ІНОЗЕМНІ МОВИ	
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання з англійської мови	224
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання з іспанської мови	233
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання з німецької мови	237
Поради і корисні посилання для вчителів французької мови	241
ІСТОРІЯ	
Методичні рекомендації щодо організації та проведення дистанційного навчання історії	243
ПРАВОЗНАВСТВО	
Методичні рекомендації щодо організації дистанційного навчання з правознавства	251
ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА	
Методичні рекомендації щодо організації дистанційного навчання з громадянської освіти	256
МАТЕМАТИКА, АЛГЕБРА, ГЕОМЕТРІЯ	

Методичні рекомендації щодо організації та проведення дистанційного навчання з математики: створення відеоуроку	260
Поради від вчителів математики Дарницького району	264
Використання динамічних електронних моделей на онлайн-уроках математики	265
Корисні посилання для дистанційного навчання з математики	267
Використання Teams для організації співпраці онлайн на уроках математики	269
ФІЗИКА Й АСТРОНОМІЯ	
Методичні рекомендації щодо організації та проведення дистанційного навчання фізики та астрономії	272
ХІМІЯ	
Методичні рекомендації з організації дистанційного навчання хімії	281
БІОЛОГІЯ	
Вивчення біології в умовах карантину із застосуванням технологій дистанційного навчання	289
ГЕОГРАФІЯ	
Організація самостійної роботи учнів під час дистанційного навчання з географії	292
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА	
Методичні рекомендації щодо організації дистанційного навчання з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти	298
Рекомендації до уроків із фізичного виховання	304
МИСТЕЦТВО. ОБРАЗОТВОРЧЕ, МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО	
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання з мистецтва, музичного мистецтва і образотворчого мистецтва	308
ІНФОРМАТИКА, ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання з інформатики та інформаційних технологій	315
ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ, ТЕХНОЛОГІЇ	
Методичні рекомендації організації та проведення дистанційного навчання з трудового навчання (технології)	319
Трудове навчання (технічні види праці)	332
РОЗДІЛ 5. ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН НАВЧАННЯ ОНЛАЙН	347
5.1. Складання розкладу навчальних занять	347
Розклад уроків у початковій школі	348
Онлайн розклад в школі	349

5.2. Самостійна робота та домашні завдання в умовах дистанційного навчання	354
Загальні рекомендації	354
З досвіду роботи вчителів Дарницького району м. Києва	355
З досвіду роботи вчителів Шевченківського району м. Києва	357
5.3. Оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного навчання	361
5.4. Дистанційна гурткова робота в період карантину	364
З досвіду роботи керівників гуртків гімназії № 48 міста Києва	365
Корисні посилання на інтернет-ресурси за напрямками позашкільної освіти	367
5.5. Робота класного керівника з організації дистанційного навчання	373
Загальні рекомендації	373
Дорожня карта використання платформи Google Classroom для роботи класного керівника	374
З досвіду роботи класних керівників школи I–III ступенів № 249 м. Києва	376
5.6. Робота вихователя групи продовженого дня в умовах дистанційного навчання. Школа повного дня	379
Загальні рекомендації	379
Робота вихователя групи продовженого дня в умовах дистанційного навчання	380
5.7. Школа повного дня в умовах карантину	383
5.8. Роль практичного психолога і соціального педагога в організації дистанційного навчання	387
Рекомендації практичним психологам закладів освіти	395
5.9. Бібліотекар закладу освіти і дистанційне навчання	397
Загальні рекомендації	397
Методичні рекомендації щодо правил користування бібліотекою під час виходу з карантину	399
РОЗДІЛ 6. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ І РОЛЬ РАЙОННОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ	403
6.1. Ресурси післядипломної освіти для підготовки вчителя до дистанційного навчання	403
Підготовка вчителів до дистанційного навчання в умовах карантину	404
6.2. Методичний супровід і поширення досвіду з організації дистанційного навчання	412
Загальні рекомендації	413

3 досвіду роботи науково-методичного центру Дарницького району м. Києва	413
3 досвіду роботи науково-методичного центру Оболонського району м. Києва	417
ВИСНОВКИ	420
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	423
Корисні посилання	426
ГЛОСАРІЙ	429
ДОДАТКИ	432
СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ З ПИТАНЬ РОЗРОБКИ ТА НАПРАЦЮВАННЯ МЕТОДИК ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	455

ВСТУП

*Олена Фіданя,
директор Департаменту освіти
і науки виконавчого органу
Київської міської ради
(Київської міської державної
адміністрації)*

Аналіз ситуації

2019—2020 навчальний рік, безумовно, увійде в підручники історії. В надзвичайних умовах жорстких карантинних заходів опинився увесь світ, у тому числі й система освіти. Масове дистанційне навчання в умовах ізоляції стало викликом для всіх: освітян, студентів, дітей, батьків. За вчительською традицією ми робимо аналіз цього уроку. Ми зібрали кращі напрацювання педагогів столиці, набуті в складних умовах. Стресові ситуації часто стають поштовхом до рішучих змін. Велика частина педагогічних колективів у короткі терміни успішно освоїла цифрові ресурси та дистанційні платформи, які до цього не використовувала.

У справі дистанційного навчання справжніми союзниками вчителів стали батьки, які доклали зусиль, щоб у стислі терміни забезпечити дітей потрібними гаджетами, підтримують школярів у цьому незвичному освітньому процесі.

Історія масового дистанційного навчання ще не завершилася. Попереду новий навчальний рік, який ми розпочинаємо в умовах карантинних обмежень. Весь накопичений минулорічний досвід став практичним посібником і зразком в організації дистанційного навчання.

мацією, чергувати теми, вчасно робити розминки, і в разі настання кризи швидко викликати батьків.

Узагальнюючи досвід роботи вчителів нашого закладу, можна зробити загальні рекомендації, як працювати з учнями з особливими освітніми потребами при проведенні занять в дистанційному режимі:

- індивідуальний підхід до кожного учня;
- постійний супровід педагога для учнів та батьків;
- інтелектуальне навантаження чергувати з фізкультхвилинками для зняття м'язової напруги і підтримання психічної рівноваги;
- постійний зворотний зв'язок з учнем та батьками;
- залучати батьків до процесу проведення занять чи виконання домашнього завдання, а при необхідності проводити заняття в їх присутності;
- отримуватись часових рамок, підтримуючи імітацію шкільного режиму;
- активно використовувати відеоматеріали з субтитрами та коментування наданих матеріалів.

Напрацьований досвід роботи педагогічного колективу спеціальної загальноосвітньої школи «Надія» міста Києва може бути врахований для організації дистанційного навчання в інших закладах освіти.

*Алла Гончаренко,
завідувач кафедри методики та психології
дошкільної і початкової освіти
ІПО Київського університету імені
Бориса Грінченка*

Дошкільна освіта столиці в умовах карантинних обмежень

Обмежувальні заходи у період жорсткого карантину поставили систему освіти міста Києва в умови стрімкого переходу від очного до дистанційного формату. Це стосувалося і дошкільної освіти. Обставини мотивували педагогів закладів дошкільної освіти до нової для них діяльності з використанням сучасних технологій, що й допомогло забезпечити партнерську взаємодію всіх суб'єктів освітнього процесу. Змінність умов роботи педагогічних колективів та родин вихованців відкрила нові можливості, що назавжди ввійдуть у життя міста як невід'ємний спосіб здобуття освіти, побудови взаємодії, обміну інформацією та співжиття у великому крихкому світі.

Використання педагогічними колективами засобів ІКТ є важливим і ефективним інструментом продовження освітнього процесу. Навчання та вільне спілкування за допомогою Інтернету — формат не новий, а під час карантину його значущість зросла, незамінність стала очевидною. У роботі ЗДО такі інструменти не домінували, а тривалий карантин змусив педагогів здобувати новий досвід.

Які умови роботи нас очікують наступного року? Які ризики варто передбачити, щоб уникнути їх чи пом'якшити? Якими ресурсами варто послуговуватися для успішної професійної взаємодії?

Дитина онлайн в режимі реального часу: за і проти

Питання ефективності електронного навчання для дітей дошкільного віку є суперечливим з огляду на закономірності розвитку дитячого мозку і може використовуватися лише у кризових умовах із застереженнями. Гібридна модель не може замінити дітям цілісності світосприйняття, пізнання об'єктивної дійсності через власний досвід і відкриття, через реальні соціальні ситуації та зв'язки.

У віці до 4,5 років найактивніше працюють сенсори дитини (слух, тактильні відчуття, нюх, смак, зір), йде стрімкий розвиток вестибулярного апарату, що є фундаментом центральної нервової системи. У цей час закладаються базові системи — формуються вищі коркові аналізатори мозку, дитина вчиться аналізувати навколишній простір і соціальні зв'язки. Оптимального ефекту в умовах обмеження очної форми онлайн-засобами можна досягти, пропонуючи різноманітні форми.

- Педагог на дистанційній платформі викладає програму супроводу розвитку дитини (бажано індивідуальну), додаючи для роботи батьків з дитиною перелік обладнання, матеріалів, іграшок, предметів тощо. Цей перелік доцільно спорядити інструктивними чи пізнавальними різноманітними презентаціями, «цікавинками» для дітей та дорослих, ігровими вправами для самостійного опанування дитиною певного тематичного розділу. Особливе місце займають творчі роботи, що передбачає зацікавленість дитини і передчуття успіху від процесу й результату. Варто супроводжувати цей дистанційний процес чіткими покроковими інструкціями для дорослих, які супроводжують дитину.
- Супровід дитини дорослим без монітору. Ця форма передбачає прийняття батьками запропонованих вихователем матеріалів та виконання ролі тьютора. Для організації спільної діяльності з дитиною дорослий знайомиться

із запропонованою програмою, роздруковує рекомендовані педагогом необхідні матеріали і виконує роль вихователя. Цей дорослий час від часу зв'язується з вихователем закладу дошкільної освіти.

- Постійний двосторонній зв'язок за допомогою ІКТ «заклад — дорослий, який супроводжує дитину». Заклад у особі вихователя-тьютора дає поради щодо обладнання простору для дитини вдома, предметно-ігрового середовища, розробляє та корегує індивідуальну траєкторію розвитку дитини. Однак зауважуємо, що до 4,5 років вдаватися до розвитку дитини онлайн-засобами є вкрай небажаним.

У віці від 4,5 до 6 (7) років активно розвивається права півкуля мозку (півкуля образів), яка відповідає за обробку цілісної картини світу на основі образів, руху, ритму, емоцій, інтуїції, зовнішнього мовлення, інтегрованого мислення. І для пізнавальної активності дітей в умовах кризових явищ тимчасово може використовуватися гібридна модель. Реалізувати її можна у таких формах:

- Вихователь розробляє та проводить міні-заняття онлайн в режимі реального часу. Попередньо педагог пропонує перелік обладнання, матеріалів, атрибутів для діяльності та обумовлює план, завдання, інструкції тощо. За допомогою програм Zoom, Skype, Moodle або Hangouts педагог проводить діяльність з дітьми, заздалегідь відправивши батькам посилання. І у педагогів, і у батьків мають бути встановлені відповідні додатки до програм на гаджеті, з якого відбуватиметься трансляція. Трансляція може відбуватися з комп'ютера (ноутбуку), планшета, смартфона. Повний перелік функцій на екрані, телефоні і планшеті може бути недоступний.

Важливою умовою онлайн-занять є часта зміна видів діяльності дітей, активність самого педагога, включення активних пауз, пальчикових і ритмічних ігор, зменшення тривалості словесних методів роботи, використання як ресурсу дитячої

кімнати. Також важливою умовою є наявність у дітей необхідних засобів (кольоровий папір, олівці, картон тощо). Доцільно забезпечити запис відеосплкування дитини й вихователя та за потреби надсилати батькам подивитися у зручний час. Доречними будуть активні паузи.

В організації онлайн-роботи з дітьми дошкільного віку в режимі реального часу педагогу доцільно дотримуватися позицій, що забезпечать успішність та дотримання гігієнічних вимог.

- Заняття з використанням електронних технічних засобів навчання (далі — ТЗН) з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку проводяться у разі згоди батьків та тривалістю не більше 10 хвилин. Для дітей старшого дошкільного віку безперервна тривалість занять з використанням ТЗН (інтерактивні дошки, відеопроєктори тощо) не повинна перевищувати 10–15 хвилин. Для дітей з хронічними захворюваннями, дітей, що часто хворіють, після перенесених захворювань (протягом 2 тижнів), з порушеннями зору тривалість перебування перед монітором скорочується до 5–7 хвилин.
- Для дітей старшого дошкільного віку проводити міні-заняття з використанням комп'ютерів два рази на тиждень (не більше одного разу протягом дня). Заняття проводяться у формі спеціальних вправ, ігор. Після занять з дітьми провести зорову гімнастику.
- Для роботи з комп'ютером необхідно забезпечити раціональну організацію робочого місця: меблі повинні відповідати зросту дитини, верхня горизонталь екрана відеомонітора повинна знаходитися на рівні очей, відстань від очей до екрана — не менше 50 см або три ширини екрана. Заборонено використання дітьми нетбуків, ноутбуків та подібної комп'ютерної техніки, де клавіатура конструктивно не може бути відокремлена від монітора;
- При встановленні комп'ютерних мереж електромагнітне випромінювання в усіх приміщеннях не повин-

но перевищувати граничнодопустимі рівні відповідно до Державних санітарних норм і правил захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань, затверджених Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 1996 року № 239, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 29 серпня 1996 року за № 488/1513.

- Перегляд розважальних телепередач, мультфільмів і діафільмів для дітей дошкільного віку допускається не частіше 1 разу на день. Тривалість перегляду розважальних телевізійних передач не повинна перевищувати 20 хвилин на день для дітей 3–4 років і 30 хвилин для дітей 5–6 років.

Також вихователі можуть проводити заняття онлайн або записувати відео — не більше 20 хвилин. З дітьми може бути проведено 1–2 заняття на день із застосуванням дистанційних технологій, тривалість яких не має перевищувати 10 хвилин та з дотриманням інтервалу між ними близько години. Заняття з дітьми дошкільного віку в домашніх умовах мають відбуватися у супроводі та за підтримки батьків.

Орієнтовні відеотеми:

- віртуальні екскурсії-огляди: «Наша групова кімната», «Город на підвіконні росте без нас», «Що залишилося у шафі», «Які квіти розквітли», «Що роблять іграшки без мене», «На майданчику, на майданчику...», «Як тихо у садочку...», «Стук-стук-стук... Там хтось є?», «А ліжко відпочиває або Тут я спала»;
- віртуальні подорожі: «Навколо дитячого садка», «На майданчику, на майданчику...», «Стежина, що вела до садочку».

*Освіта педагогів: дистанційна та онлайн
в режимі реального часу*

На час обмеження соціальних контактів потреба самоосвіти педагога, його індивідуального розвитку, підви-

щення кваліфікації залишається актуальною, лише змінюється форма. Варто організувати дистанційну методичну роботу з педагогами. За допомогою Skype пропонуємо проводити засідання педагогічної ради онлайн. Для учасників засідання рекомендуємо створити спільну Mind map, у яку спікери зможуть вносити ключові думки та основні пропозиції за темою. Їх пропозиції стануть основою проекту рішення педагогічної ради.

Для організації роботи Школи молодого вихователя доцільно обрати безкоштовний вебсервіс Google Classroom. Вихователь-методист, запропонувавши завдання для початківців у режимі онлайн та перевіривши виконання, матиме можливість ознайомити з результатами кожного педагога в реальному часі. Вихователі-початківці зможуть зберегти свої робочі файли, дати доступ та виконувати завдання на Google Диску. Така взаємодія дає змогу навчати педагогів та надавати їм методичну допомогу навіть під час дистанційної роботи.

Цілком доступно педагогічному колективу провести вебінар-практикум за допомогою інтерактивної онлайн-дошки Padlet. А тему обрати актуальну: «Супровід дітей з особливими освітніми потребами в освітньому просторі ЗДО». Цей сервіс дає змогу поєднати текст і зображення в інтерактивному форматі. Відтак варто запропонувати педагогам опрацювати матеріали вебінару та прорефлексувати за допомогою прийому «Плюс, мінус, цікаво». Для цього на віртуальній дошці створити форму. Учасники вебінару-практикуму зможуть записувати свої враження у відповідні чарунки: плюс — корисне; мінус — незрозуміле; цікаво — хотіли б дізнатися більше.

Період карантину може збігтися з термінами проведення різноманітних конкурсів. Для їх організації рекомендуємо скористатися мережевим сервісом Padlet. Він дасть змогу не лише збирати світлини в одному місці, а й провести голосування та визначити переможців.

Партнерство педагогів і батьків

Карантин — це, з одного боку, обмеження соціальних контактів, а з іншого — необмежений час для спілкування дітей з батьками, для ігор, забав, розвитку, для започаткування нових традицій у родині. Це також час пошуків інших форм та методів співробітництва з новим поколінням батьків, посиленням їхньої ролі та розширення можливостей впливу на виховний процес.

Готовність та ініціювання педагогами контактів з батьками є запорукою налагодження й підтримки довірливої партнерської взаємодії зради активної життєдіяльності дитини у дружньому до неї середовищі. Засоби електронної комунікації допоможуть педагогам не втрачати зв'язок з дітьми, безперервно супроводжувати освітній процес та спостерігати за зростання кожного дошкільника. В умовах карантину потенціал партнерських взаємин в закладі дошкільної освіти забезпечується сукупністю використання онлайн-ресурсів. Спілкування у групах можна організувати в соціальних мережах, мобільних додатках: месенджерах (Viber, Telegram, Google, Padlet), за допомогою електронної пошти та за допомогою онлайн-конференцій тощо. Інформацію для батьків слушно розмістити на сайті або на офіційній сторінці закладу у Facebook.

Під час карантину, щоб з'ясувати думку батьків про стан і перспективи розвитку закладу дошкільної освіти, рекомендуємо організувати «Телефон довіри» та провести дистанційне опитування. Для цього в сервісі Google Forms легко створити анкету та розмістити її на сайті закладу, а посилання на неї — на офіційній сторінці у Facebook. Запропонувати батькам заповнити анкету та отримати вже опрацьовані програмою результати відповідей у вигляді діаграм і таблиці Excel.

На сторінці сайту у розділі «Педагогічні меседжі для всіх» доречно розмістити інформацію щодо профілактики коронавірусу та правил дотримання карантину.

Для досягнення продуктивної взаємодії з батьками важливо:

- проявляти відкритість закладу дошкільної освіти до спілкування з перших онлайн-зустрічей;
- обмінюватися успіхами оволодіння онлайн-ресурсами та готовність їх застосування для користі малюка;
- підтримувати активність батьків, надаючи їм роль організатора онлайн-конференцій та відеозв'язку;
- орієнтувати батьків на конструктивність у розв'язанні всіх питань щодо короткочасного чи тривалого перебування дитини вдома під час карантину;
- ділитися досвідом та професійними «секретами» роботи з різновіковими дітьми, враховуючи інтереси, можливості кожного;
- демонструвати зацікавленість справами дошкільника та його здобутками.

Як створити цікаве й радісне партнерство батьків і дитини в умовах квартири. Поради батькам

Перші дні, тижні карантину перетворюються для сім'ї на відпочинок, приємне спілкування під час звичайного сніданку чи обіду, стають хорошою нагодою зайнятися давно відкладеними справами, на що у звичному режимі не вистачало часу. Однак тривале перебування в умовах квартири може інколи супроводжуватися напруженістю, невдоволенням чи й роздратованістю у взаєминах рідних людей. Активність дитини часто не співпадає з інтересами дорослих, які швидко знаходять способи, як заспокоїти дитину та спровокувати її усамітнення — дати гаджет. Чи можна інакше?

Щоб допомогти батькам організувати активну й цікаву діяльність удома, педагоги поповнюють розділ «Разом з дітьми» ігровими вправами, ігровими завданнями, пізнавальними відео, аудіоматеріалами, інтерактивними вправами, онлайн-трансляціями тощо.

Серед іншого оберіть поради/застереження батькам, як докласти зусиль, аби і дорослі, і дитина наповнилися позитивними емоціями, високою продуктивністю роботи, радістю спільності інтересів.

- Пропонуйте інформацію, гру, діяльність відповідно до потреб, зацікавленень дитини, зважаючи на її бажання, міру зайнятості, настрій. Обирайте такий час для запланованої діяльності, коли немає інших нагальних справ і, пізнаючи світ, удосталь можна насолоджуватися процесом спілкування, довершеністю слова та дії.
- Візьміть до уваги попередні утруднення й зусилля, перемоги і розчарування дитини, щоб вона не зневірилася у собі, а з готовністю брала участь у наступних видах діяльності. Показуйте їй реальну перспективу успіху. Кожний наступний крок доцільно розпочинати з попереднього успіху, що пробудить у малюка позитивні емоції та впевненість.
- Стимулюйте дошкільника до художньо-мовленнєвої активності, до коментування свого створеного продукту, щоб похвалитися результатом, підтвердити свою спроможність у діяльності, розділити радість успіху з рідною людиною чи заохотити її до спільної гри.
- У разі вибору дитиною хибного шляху, припущення помилок не поспішайте миттєво їх виправляти. Доцільно, поважаючи вибір дитини, дійти разом з нею до тієї критичної точки, яка й підтвердить помилковість рішення. Проте не варто й залишати дитину в розгубленості чи розпачі, а разом знайти інший шлях, який приведе до успіху.
- Дозвольте дитині бути дослідником, відкривачем. Їй імпонує така роль.
- Всіляко стимулюйте мовленнєву активність дитини, а самі висловлюйтеся лаконічно, короткими репліками, наближаючи її до успішного результату.
- Мовлення та дії дорослого завжди є для дошкільника зразком для наслідування. Подавайте такий зразок бездоганно, і ви будете горді за свого малюка.

- Природно та щиро проявляйте інтерес до занять дитини, разом з нею розмірковуюйте вголос, сперечайтесь, висувайте припущення, сумнівайтесь, доводьте, переконуйте одне одного.
- Поєднайте статичні види діяльності з практично-руховою активністю дитини.
- Не нав'язуйте дитини ту діяльність, яка, як здається батькам, на часі.
- За наявності найменших ознак втоми, байдужості дитини відразу припиніть діяльність, навіть якщо вона не завершена. Уникайте перевантаження.

Якщо комунікація відбуватиметься не лише в площині «батьки–вихователь», а й «батьки–батьки», то це активізуватиме батьківську спільноту, формуватиме коло однодумців серед учасників освітнього процесу. Завдяки цьому заклади дошкільної освіти зможуть долучити до співпраці навіть пасивних батьків вихованців. Всю зібрану під час спілкування з батьками інформацію варто використовувати конфіденційно й виключно для задоволення індивідуальних потреб дитини.

Психолого-педагогічний супровід та підтримка дитини в період карантину

Дітям дошкільного віку важко уявити, що таке карантин, для чого він потрібний і за яких умов завершиться. Але, безперечно, вони емоційно відчують відсутність знайомого ігрового середовища, звичного проведення часу, друзів та улюбленої виховательки. Чи потрібно говорити з дітьми про карантин та саму хворобу? Як потрібно говорити про це і хто має це робити? Яка роль в цих процесах вихователів закладів дошкільної освіти? У цей період діти знаходяться дома з батьками, вихователі ж можуть допомогти останнім визначитися з обсягом, змістом і способом подачі своїм малюкам інформації про карантин та коронавірус.

Складаємо пам'ятку для батьків: як потрібно говорити з дітьми про карантин та коронавірус

Сьогодні з усіх усюд ми чуємо про карантин, коронавірус, наслідки, засоби самозахисту. І мимоволі діти також потрапляють в цей інформаційний простір, стають активними суб'єктами. Чим насамперед послуговуються діти в процесі вироблення свого уявлення про карантин та його причини? Насамперед емоційно наповненими судженнями батьків та фрагментарними уривками фраз із телебачення, від рідних людей. Отже, від того, що і як буде сказано дорослими, буде залежати обізнаність та емоційний стан дитини. Вихователі можуть допомогти батькам підготуватися до такої розмови з дітьми, розробивши для них спеціальну пам'ятку з конкретними порадами про те, якими словами, у якому обсязі та у якій тональності говорити з малюками. Варто звернути увагу батьків на обережність і виваженість при обговоренні ситуацій карантину, зокрема, уникати деталізації, позитивно пояснювати його перебіг та хворобу як таку (як люди можуть захиститися від хвороби і що для цього потрібно робити, хворі люди потрапляють до лікарні і їх там лікують). Використовуючи карантинні засоби, демонструвати дітям оптимізм і віру в те, що карантин обов'язково закінчиться і діти підуть до дитячого садка. Діти менше всіх мають постраждати від умов карантину. Щоб вони зазнали мінімум втрат для свого розвитку та емоційного самопочуття, у своїх контактах з батьками звертаємо їхню увагу на повноцінність змістового наповнення життєдіяльності вдома.

Продумуємо життєдіяльність дітей протягом дня. Діти в період карантину перебувають вдома разом з батьками чи особами, що їх замінюють. Більшість з них у питаннях організації планомірного та активно орієнтованого життя дітей вдома потребує допомоги. І її можуть надати вихователі.

Відеомайстер-класи для батьків. Радимо провести зі своїми батьками відеомайстер-класи, де показати, чим можна запов-

нити життя дітей протягом дня, наприклад, що можна запропонувати дітям для читання (і як потрібно читати), образотворчої діяльності, в які ігри можна з ними пограти, як організувати рухову активність. Зробіть наголос на тому, що діти швидко розвиваються в добре організованому середовищі, де є можливість активно діяти, де можна припускатися помилок без страху бути покараним, де є можливість обирати вид діяльності, справу за своїми уподобаннями. Батькам важливо зрозуміти, що дитина відкрита для впливу і може навчатися у будь-який момент свого буття, а не лише у спеціально відведений час на спеціально організованих заняттях. Значний розвивальний ефект для дитини мають спільні справи з батьками: разом прибираємо, разом готуємо їжу, разом малюємо.

Готуємо батькам електронні листи. Вихователям не варто відмовлятися від традиційних форм роботи з батьками, таких, як підготовка електронних листів для батьків. Такі листи засвідчать батькам, що ви віддані своїй професії і навіть в період карантину опікуєтесь розвитком їхніх дітей. Розробіть конкретні поради, чим можна зайняти дітей, які види і форми роботи найбільшою мірою підходять для дітей вашої вікової категорії, які саме об'єкти, явища мали б обговорюватися, спостерігатися з дітьми в умовах закладу дошкільної освіти. Нехай ці поради будуть конкретними, оптимістичними, і не зайве — з гумором.

Зустрічі з дітьми у відеочатах. Добре буде, якщо вихователі зможуть започаткувати спільні зустрічі з дітьми через відеочати. Така відеозустріч має тривати не більше 10–25 хвилини і використовуватися в роботі лише з дітьми старшого дошкільного віку. Чим можна наповнити таку зустріч? Видається доцільним, коли вихователь разом з дітьми роблять спільну справу, наприклад, малюють літні квіти, або для всіх читають книгу, або розповідають цікаві історії, або роблять разом з дітьми зарядку тощо. Не варто обтяжувати такі зустрічі тривалими поясненнями, поданням нового матеріалу. Бажано, щоб зміст і форма були доступні всім дітям, що беруть участь у відеозустрічі.

Вихователь може лише налаштувати дітей на певну справу, зацікавити і одразу відключитися, а ось наступна зустріч може бути присвячена обговоренню того, що діти самостійно зробили. Позитивний ефект таких зустрічей бачиться, насамперед, у позитивному емоційному настрої та піднесенні, радості від зустрічі і спільної справи та очікуванні наступної.

Не зловживаємо гаджетами! Шановні вихователі, зверніть увагу батьків на недопустимість завантаження свідомості дітей інформацією з електронних ресурсів. Діти дуже швидко звикають до сприйняття інформації через відеоканали: електронні носії, телебачення, Інтернет і починають протестувати, коли пропонуються інші форми. Багаторічні дослідження вітчизняних і зарубіжних дослідників переконують, що у сприйнятті дітей дошкільного віку має домінувати безпосередня зустріч з об'єктами оточуючого світу. У такому пізнанні світу задіюються всі органи чуття, активна діяльність яких результується у творче мислення.

Віriamo, що професійна підготовленість і етика вихователів закладів дошкільної освіти допоможуть кожному успішно реалізувати свій професійний обов'язок в умовах, яких ще ніколи не було в досвіді киян, і активізують пошук та знахідки в царині нетрадиційних та незвичних способів взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Ризики та передбачувані труднощі

Ефективність дистанційної освіти прямим чином залежить від дорослого, який супроводжує діяльність дитини, його мотивації та рівня комунікації із закладом дошкільної освіти. Даються взнаки взаємини дорослого-супроводжуючого і дитини.

Онлайн в режимі реального часу є недостатньо ефективною формою через значні обмеження часових рамок, що інколи унеможлиблює заплановане завершення діяльності. На дорослого,

який супроводжує онлайн-спілкування дошкільника з педагогом, покладається функція доведення діяльності до логічного кінця. У таких умовах педагогу неможливо пересвідчитися, чи осягнула дитина сутність діяльності, яке ставлення до неї сформувала, як оцінила свої зусилля тощо.

Під час онлайн-сеансів інколи дитина намагається перебрати на себе роль ведучого, покладаючись на те, що перебування вдома дозволяє їй розпорядитися всім: це мій простір, він належить мені. Це послаблює увагу, зорганізованість, зосередженість.

Розвиток у дітей емоційного інтелекту є одним з основних напрямів у безпосередній взаємодії вихователя з дитиною. При онлайн-освіті утруднений емоційно-ціннісний, ставленнєвий, поведінковий компоненти, оскільки їх прояви можливі в особистому спілкуванні вихователя й дитини, а передача цінностей відбувається в особистому емоційному контакті.

Не достатньо вільне володіння педагогами спеціальними програмами і ресурсами для створення контенту та відеозв'язку породжує невпевненість, розгубленість та уникнення вихователями такої форми роботи. Бракує знань щодо специфіки віку, індивідуальних особливостей і проявів дітей під час організації онлайн-зв'язку.

Використання онлайн-навчання в режимі реального часу несе загрозу і прискорює емоційне вигорання вихователя через велике навантаження під час підготовки та проведення онлайн-сеансів.

Корисні посилання

1. Батькам на замітку: чому добрі та слухняні діти — це не завжди добре [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zatyshok.net.ua/8810>

2. Виховуємо щасливу дитину: 19 порад від відомого психолога [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zatyshok.net.ua/9555/>

3. 10 порад для батьків, як стати ближчими з дітьми за час карантину: <https://qrqo.page.link/GoAua>

4. Дистанційна робота педагогів в умовах карантину у запитаннях та відповідях від МОН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qrqo.page.link/ByncY>

5. Дитина буде такою, якою її виховали батьки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qrqo.page.link/HbvrB>

6. Діти на карантині: 10 ідей, чим зайняти дитину вдома [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qrqo.page.link/YmZLz>

7. Ігри на розвиток пізнавальної сфери дітей дошкільного та молодшого шкільного віку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qrqo.page.link/na5ZV>

8. Індивідуальні форми роботи з батьками вихованців: які бувають і як організувати [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qrqo.page.link/bDrNW>

9. Поради психолога батькам щодо виховання дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://yunist.org.ua/batkivska-rada/dovidnik-dlya-batkiv/poradi-psikhologa-batkam-shchodo-vikhovannya-ditey.php>

10. 50 обов'язкових завдань для дошкільника на карантин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://osvita.ua/school/63379/>

11. Роль батьків у вихованні дитини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13782/>

12. Секрети виховання від відомих батьків [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dyvys.info/2017/06/18/sekrety-vihovannya-vid-vidomyh-batkiv/>

13. Створення та застосування інтерактивних робочих аркушів: від ідеї до впровадження [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qrqo.page.link/tU6gY>

14. «У тебе нічого не вийде»: 11 фраз, які можуть травмувати дитину [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qrqo.page.link/Ga1bY>

15. Чим зайнятися з дітьми під час карантину: топ 5 веселих розваг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qr.go.page.link/f9hNa>

16. Щодо організації роботи закладів дошкільної освіти під час карантину [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://qr.go.page.link/axafV>

Наголошуємо, що Міністерством освіти і науки створено окремий ресурс «Вчимо і навчаємось на карантині: зміни в системі освіти», який містить перелік ресурсів із вправами та завданнями для дітей дошкільного віку, поради батькам дітей, рекомендації для занять та іншу корисну інформацію. Ознайомитись із матеріалами можна за посиланням: <http://mon-covid19.info/dytiachi-sadky>.

4.4. Особливості організації дистанційного навчання в початкових класах

НМЦ Дарницького, Деснянського, Дніпровського, Солом'янського районів м. Києва

Загальні рекомендації

Дистанційне навчання — це добре організована й контрольована самоосвіта з використанням цифрових технологій, а крім того, мотивація та підтримка учнів.

Інформаційними ресурсами дистанційного навчання, крім опрацювання підручників, в тому числі їх сканованих версій розміщених в Інтернет, передбачається постійне інтерактивне спілкування учня з учителем.

Організація дистанційного навчання в початкових класах в значній мірі залежить від доступу до технічних ресурсів учнів та можливості підтримки та допомоги в її організації батьків. Реалізація дистанційного навчання молодших школярів вимагає створення оригінального інструментарію: програмного забезпечення та методичних коментарів.

Про організацію дистанційного навчання дітей 6–10 років необхідно піклуватися заздалегідь.

Доречно створити єдину платформу для усіх початкових класів школи, на якій були б зареєстровані усі учні, починаючи із початку навчального року. Дана платформа має бути безкоштовною, доступною на будь-якому гаджеті, легкою для використання та з чіткими інструкціями користування та налаштування для учнів, батьків та вчителів.